

Poslední měsíce protektorátu ve Velkých Přílepech

Koncem roku 1944 už lidé cítili, že se blíží konec války. S tímto pocitem vstupovali do roku 1945 i přílepeští občané. V obci panovala nervozita. Stále ještě probíhaly hospodářské kontroly, někteří příslušníci mladších ročníků byli nasazeni na práci v Říši, šest členů ilegální skupiny bylo zavržených a čekali na vynesení trestů. Hodně občanů pracovalo ve zbrojním průmyslu, dva statky byly spravovány německými utečenci z Besarábie. Byly to statky zeměděle Václava Svobody a pana Emila Kmocha. Nově byli verbováni mladí lidé na kopání zákopů na moravsko-slovenské hranici.

V neděli 14. ledna 1945 sehrál divadelní soubor místního Kuratoria pohádku Popelka. Drsnou realitu války si však přílepeští opět uvědomili 17. ledna. To byl znovu zatčen pan Josef Dolanský. Po prvním zatčení v únoru 1944 se brzy vrátil domů na základě žádosti svého německého zaměstnavatele.

Od 26. února do 7. března bylo v obci asi 120 německých vojáků. Bydleli v Hotelu a hostinci Na poště. Stavěli telefonní linku, která vedla z Prahy na severozápad.

Dne 9. března odpoledne dorazilo do obce 53 emigrantů (Němců) z Horního Slezska. O povozy s koňmi se museli postarat místní statkáři, lidé byli ubytováni v „Hotelu“ na sále. Odmítali nabízené deputátní byty.

Ráno 13. března přišli z Podmoráně od prvního ranního vlaku dva občané, členové ilegální buňky, Karel Malý a Jiří Vopravil. Po odsouzení byli převezeni do věznic v Drážďanech, na které byly ve dnech 13.-15. února 1945 provedeny bombardéry RAF a USAAF ničivé kobercové nálety. Oba muži přežili zřícení části věznic a prchali hořícími drážďanskými ulicemi. Při další fázi náletu se ukryli ve sklepě domu, který se částečně zřítíl a kde se i oni skoro udusili. Vyškrábali se sklepním okénkem a prchali z místa, kde před jejich očima zahynulo asi 60 osob. Snažili se dostat směrem k českým hranicím, ale byli opět zatčeni a vráceni do zajateckého tábora v Drážďanech. Již velmi nízká disciplína zdejších strážů jim umožnila další útek a po několikadenním strastiplném pochodu se dostali v zuboženém stavu domů. V této době již dochází k bombardování i protektorátních měst. Dne 16. března 1945 nastupuje několik mužů zdejšího hasičského sboru na odlizovací práce po náletu na Prahu, který byl proveden 14. února 1945. Pomáhali při odstraňování trosků z hasičského domu na Vinohradech. Při tomto náletu byl těžce poškozen Emauzský klášter.

Obrázek V. Přílep v květnových dnech 1945 před obecním úřadem

Dne 22. března před polednem je vyhlášen v obci letecký poplach. Sírěna byla instalována na střeše mlýna pana Kandy. Tentokrát dopadají bomby na Kralupy nad Vltavou. V troskách zůstalo mnoho obětí.

Mocná oblaka dýmu signalizovala rozsáhlé požáry. Také zdejší hasičský sbor byl povolán k záchranným pracem. Obcí projížděla na pomoc postiženému městu hasičská i sanitní pohotovost, hasičský sbor hl. města Prahy a mnoho jiných složek protiletecké obrany.

Přílepeští měli v těchto dnech možnost pozorovat letecké souboje. Množily se nálety na ruzyňské, kralupské a klecanské letiště. 13. března havarovala německá stíhačka na svrkyňských vrškách, její pilot se zabil. 25. března byla bombardována severovýchodní část Prahy. „Mnoho zvědavců stálo po celou dobu náletu na Hajnici a u Křížku.“ Už se dělaly zákopy i v blízkém okolí. Byly to různé záseky a zákbrany na silnicích. Jsou zmínky o Tuchoměřicích, Úněticích, Statenicích u Štěrbova mlýna a státní silnici v Černém Vole.

Dne 29. března přijela do naší obce četa říšskoněmeckých vojáků s třemi vozy a na noc se ubytovali ve dvoře velkostatku Aloise Straky v Kamýku. Vojáci ještě pozdě večer obcházeli vesnici, nabízeli cigarety a součásti uniforem za jídlo.

Trafika, za kterou byl 5. května 1945 zastřelen Fr. Marhoul

Na Přílepy padaly i benzínové nádrže. Zmiňuje to zápis ze 17. dubna: „Angličani snášeli se nad naší obcí ve výši 30 až 50 metrů. Mnoho strachu zažilo naše obyvatelstvo z toho, že byly nade vsí shozeny benzínové nádrže, které však dopadly za Hajnicí. Tyto nádrže byly Němci odklizeny.“ 19. dubna jedna nádrž dopadla na střešinu porážky hostince pana J. Korycha.

Všichni Němci, vč. uprchlíků ze Slezska, opustili naši obec 19. dubna v noci.

Dne 24. dubna shořelo po vzdušném souboji německé letadlo „poblíž cesty, vedoucí od Svrkyně do Turska“. Pilot uhořel. Ve stejný den zemřel v železniční stanici Červená poblíž Tábora Jaroslav Petrák z čp. 78, který se vracel domů z Mnichova, kde byl totálně nasazen. Padl po výstřelu hloubkařů, kteří vlak napadli. Bylo mu 24 let.

Koncem dubna 1945 se roznesla po obci i okolí rychlá zpráva, že v Roztokách stojí vlak, naplněný tisíci vězni různých národů ve velmi zuboženém stavu. V obci byla zorganizována okamžitá pomoc vysíleným vězňům. Snášel se chléb, sádlo, vyvážely se polévky ve velkém a vozilo se to vše na roztockou železniční stanici, kde vlak stál. Odvoz zajišťovali svými auty pan Kanda, majitel mlýna, kameník pan Horčíčka a někteří sedláci svými povozy. Při této příležitosti se podařilo několika vězňům utéct. Tři byli skrýváni v chatě Ant. Sasky na Hajnici a jeden ve statku pana Fr. Tomka v Kamýku.

Na statku pana Novotného byli ukrýváni také tři ruští zajatci, kteří uprchli z transportu v prosinci 1944. Pan Novotný je v dubnu 1945 odvezl sanitním vozem někam k Řitce, kde se měli připojit k partyzánské skupině. V květnu se pak na statek vrátili a napsali poděkování rodině Novotných.

Dne 5. května začalo povstání. Z okna obecního úřadu byl vyvěšen československý prapor. Akce řídil Revoluční národní výbor pod vedením Fr. Prády. Sídlo vojenského velení (velitel Josef Klacák) bylo v restauraci pana Korycha. Byli vyzváni bojeschopní muži, aby se přihlásili k obraně obce. Ti pak chodili na pravidelné hlídky a později odzbrojovali a zatýkali německé vojáky.

Hned první den byl zastřelen německými vojáky František Marhoul, který se skrýval za dřevěnou trafikou na křižovatce u hospod.

Dne 6. května narazila skupina německých vojáků u budovy místní pošty na zaměstnance správy spojů, kteří opravovali telegrafní vedení. Dva z nich bez milosti zastřelili, byli to Karel Grossman a Jiří Skála, oba z Minic. Příleptši si jeli do Roztok pro nějaké zbraně, neboť zatím byli velmi nedostatečně vyzbrojeni.

Obyvatelé Velkých Přílep sledují příjezd Rudé armády, 9. květem 1945

Foto: V. Franěk, Úhličky

Dne 7. května večer opustili Němci své stanoviště u Tuchoměřic. Celé skladiště zapálili a ještě po půlnoci byly slyšet mohutné detonace a vidět ohnivé sloupky dýmu. Přes den přecházeli přes obec transport německých žen a dětí pod ochranou Mezinárodního červeného kříže. Mířil od Prahy na sever. Obráncům Přílep již přibývaly zbraně od zadržených Němců. 8. května byl zastaven velký konvoj Němců, který přijížděl od Lichocevsí. Celkem bylo v těchto dnech v obci zadrženo asi 2500 německých vojáků, kteří byli postupně transportováni do Roztok.

Už k ránu na 9. května pozorovali členové hlídky ze svého stanoviště na kamýčské skále světelnou zář v dáli od severu. První ruské tanky přijely do obce od Turska v 8.45 hod. Byla jich celá kolona a vítala je snad celá obec. Lidé mávali, ale vojáci pokračovali směrem na Prahu. V obci se usadila až druhá kolona, rudoarmějci bydleli snad v každém domě nebo statku.

Nastalo velké bratření, příleptští Rusy fotografovali a ti dávali za „kartóčku“ všechno – cigarety, cukr, látky a další věci. Časem byly i nějaké problémy, příleptští Rusům nabízeli i pálenku a docházelo ke konfliktům, když se třeba ruský voják dobýval na internované německé ženy, zavřené na velkostatek pana Straky.

11. května se zastřelil rudoarmějce Mikuláš Dotušej, když se dozvěděl, že mu Němci zabili matku. Stalo se to poblíž domku p. Pavlíka pod kamýčskou skálou.

V následujících dnech se konaly přehlídky místní posádky po silnici od Černého Vola. Před vilou čp. 60 stála tribuna pro vojenské velení. Následovaly veselé zábavy s tancem, kde zvuk ruských harmonik střídala i přílepská kapela Empo. Na zahradě pana Novotného u státní silnice byly za velké účasti diváků promítány filmy.

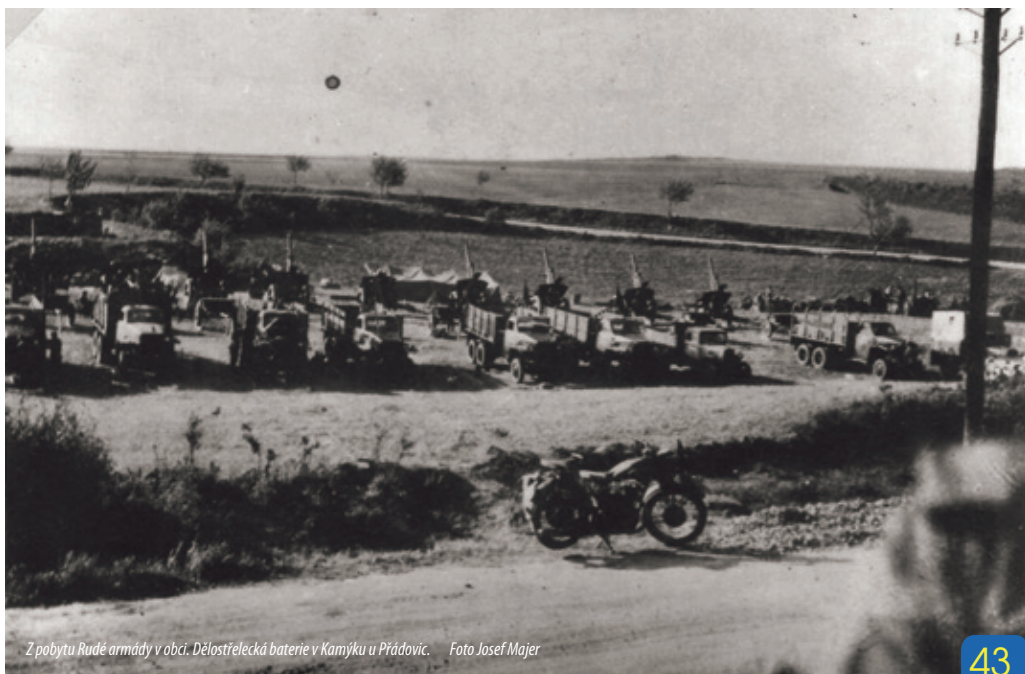
Účastníkem bojů o rozhlas byl i tehdy šestnáctiletý Jaroslav Říha, který se učil pekařem na Vinohradské třídě. Tehdy nesl něco do rozhlasu a nakonec v jeho budově zůstal až do osvobození.

Postupně se do obce vraceli i další zatčení – Josef Rohlíček, Josef Háša, Josef Dolanský, Karel Helásek a Míla Vyšín. Život v obci se začínal vracet do mírových kolejí.

Zpracováno dle záznamů aktuálně vedené kroniky Ant. Procházkou a pozdější série rozhovorů s účastníky tohoto dění, které zachytil Bohumil Kášek.

Vitání Rudé armády ve Velkých Přílepech

Z pobytu Rudé armády v obci. Dělostřelecká baterie v Kamýku u Prádovic. Foto Josef Majer